

PLASTİK SANATLAR SERGİ

Canan, Batı'nın oryantalist fantezilerini ele aldığı "Türk Lokumu" serisinde kendisini kullanıyor.

Judith Butler okuyan, Facebook'a giren odalıklar

SENA ÇAKIRKAYA
cakirkayasena@gmail.com

BİR önceki sergisinde günümüzün pek de romantik olmayan Doğu masallarını anlatan Canan, bıraktığı soyadıyla hatırlatacak olursak Canan Şenol, bu kez yeni sergisi "Türk Lokumu"ndaki çalışmalarıyla Batı'nın oryantalist fantezilerini bugüne uyarlıyor. Eserlerinde söz ve yazı kullanmaktan çekinmeyen sanatçı "Türk Lokumu"ndaki videosunda da bestesi Ha Za Vu Zu'ya, sözleri

Kadın bedeninin temsili üzerinden ele aldığı çalışmalarıyla devlet, din, toplum ve ailenin yaşamımızdaki etkilerini ortaya koyan Canan, yeni sergisi "Türk Lokumu"nda Batı'nın oryantalist fantezilerini bugüne uyarlıyor.

kendisine ait şarkı eşliğinde dans ederek bugünün şarkiyatçı bakışını ortaya koyuyor. Diğer yanda oryantalist tabloların aşına olduğumuz kadınlar, bu sefer video görüntülerine hapsolarak rollerine ve yarı tutsak yaşamlarına devam ediyor.

Bu serisinde sanatçı, zamanında Batı'nın Doğu üzerindeki hakimiyetini pekiştiren görsel anlatımın içselleştirilmiş izlerini günümüzde arıyor.

Canan genellikle kadın bedeninin temsili ve nesneleştirilmesi üzerinden ele aldığı çalışmalarıyla, aslında çok daha derinde yatan devlet, din, toplum, aile gibi denetim mekanizmalarının bireysel yaşamlarımız üzerindeki etkilerini ortaya koyuyor. Güneydoğu meselesine ve tesettür konusuna da değinerek politik tanımlardan uzak, sadece insanca olandan yana bir tavır sergileyen sanatçı,

PLASTİK SANATLAR SERGİ

Canan çalışmalarında Doğu ve Batı'nın kadına bakışı arasındaki ortak ve karşıt noktaları sorguluyor.

FOTOĞRAF: GARBİS ÖZATAY

"Kadının adı yok, soyadı hiç yok"

Kadınının doğumundan itibaren, evlenmesi boşanması, hep bir soyadı ve de dolayısıyla kimlik meselesi... Sanırım siz soyadınızı atarak bu durumdan tamamen kurtulmayı tercih ettiniz.

Boşanma aşamasında mahkemeye gittiğimde öğrendim ki soyadını kullanabilmek için eski eşten izin almak gerekiyor; bu durum çok onur kırıcı geldi bana. 20 sene boyunca kullandığım, üstüne üstlük bana zorla verilmiş bir soyadını kullanmaya devam edebilmek için izin almam gerekiyor. İzin vermiş

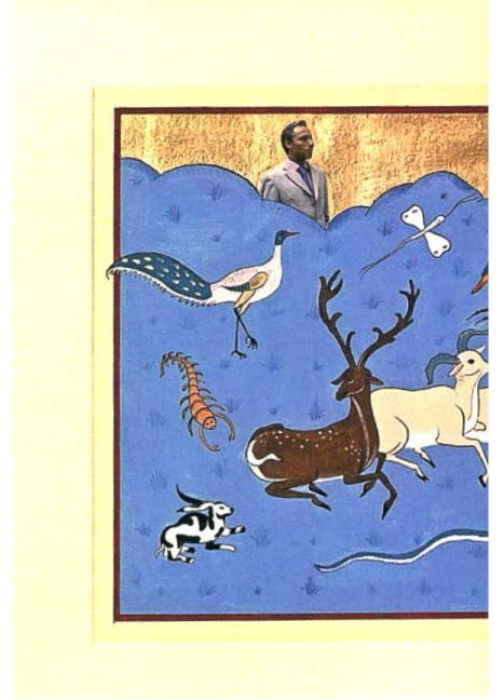
olsa da, eski eşin vazgeçme hakkı hep mevcut. 20 sene bile kullansanız o soyadı size ait değil yani. Duygu Asena'nın dediği gibi kadının adı yok, soyadı hiç yok. Bu konuda yasalarda ciddi bir sorun var. Ben de soyadımdan tamamen vazgeçerek kişisel bir eylem yapmak istedim açıkçası. Bir kadın evlenebilir, boşanabilir ve tekrar evlenebilir. Her seferinde sürekli soyadı meselesiyle uğraşmak zorunda. Hem bu duruma işaret etmek hem de tekrar tekrar soyadı meselesiyle uğraşmamak için soyadlarımdan feragat ettim.

bugün sıklıkla rastladığımız dolaylı anlatımlar ve yumuşak eleştiriler yerine kesin, açık anlatımla cesur duruşunu bir kez daha ortaya koyuyor.

Canan'la x-ist'teki ikinci kişisel sergisi "Türk Lokumu" üzerine konuştuk.

Bu serginizde önceden ele aldığınız minyatürlere ek olarak oryantalist dönem resimlerinden yola çıkan "Türk Lokumu" serisi ile karşılaşıyoruz. Daha önceki "Kusursuz Güzellik" serisinde Osmanlı'nın kadına bakışını görüyorduk, şimdi ise Batı'nın gözünden yine bu coğrafyadaki kadının temsiline işaret ediyorsunuz. Doğu ve Batı'nın kadına bakışı arasında ne gibi ortak veya karşıt noktalar bulunuyor?

Aslında ben bunu panoptikon metaforuna çok benzetiyorum. Bu metaforu açacak olursak; Jeremy Bentham bir hapisane modeli hazırlıyor; bu modeldeki daire sel yapı içerisinde yukarıda aydınlatılan bir gözetleme kulesi var. Dairenin etrafında da mahkumların kaldığı hücreler bulunuyor. Mahkumlar sürekli izlendiklerini düşünüyorlar ama aydınlatmadan dolayı kendilerini izleyenleri göremiyorlar. Dolayısıyla kendi kendilerinin gardıyanı oluyorlar ve bu şekilde bir çeşit otokontrol sağlamış oluyor. Foucault bu panoptikon metaforununun hapisane, okul, akıl hastanesi gibi farklı mekânlarda geçerli olabileceğini söyler. Ben de sistemin gündelik hayatta aynen böyle işlediğini düşünüyorum. Birbirimizi kontrol ederek toplum, aile, devlet, din gözetiminde otokontrol uyguluyoruz. Oryan-

talist dönemde yapılan odalık resimlerinde benzer şekilde haremın simgesel şeffaflaşması söz konusu, aydınlatma yoluyla harem duvarı yok oluyor, şeffaflaşıyor. Bunlar Batılı ressamların hiç görmedikleri doğuya ait fantezileri aslında. Ve bu resimlerle bir bakış ortaya çıkıyor; Doğulu kadın hem itaatkar ve özverili hem de bir yönüyle şehvetli, davetkar ve cinselliği iştahlı kadınlar olarak betimleniyor. Batı'nın Doğu'ya bakışı bu şekilde.

Doğu'nun kendine bakışı nasıl peki?

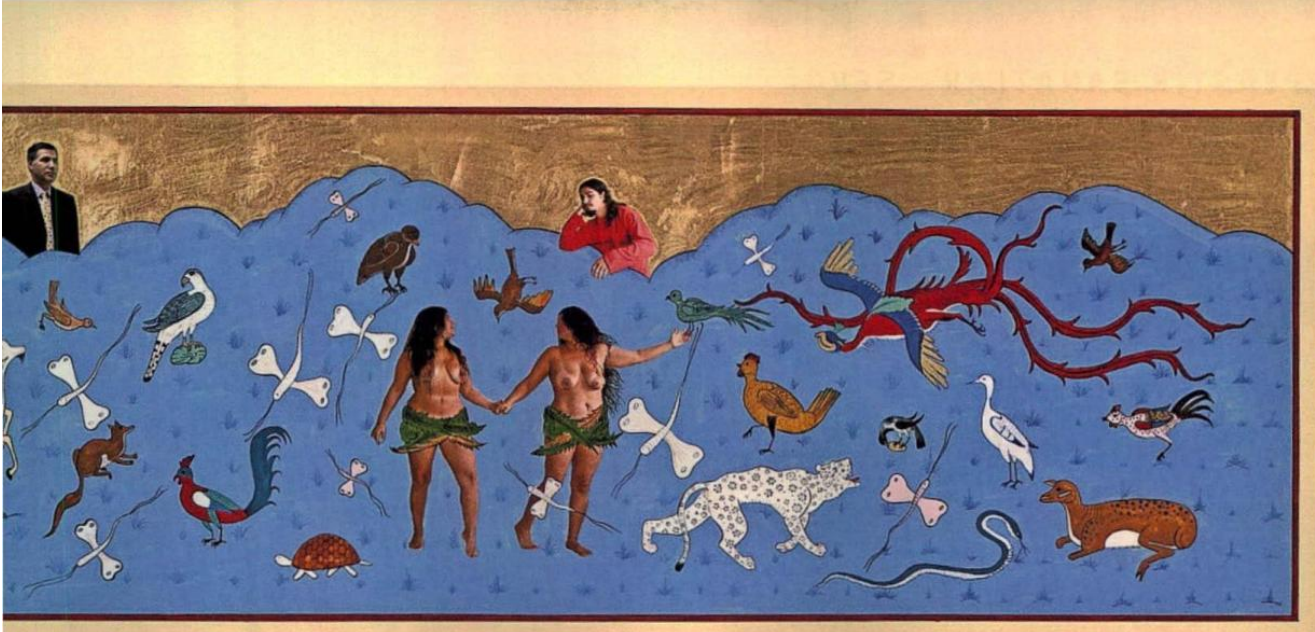
Doğu'nun da kendi içinde yarattığı bir Batı var ve kendisine Batı'nın bakışıyla bakıyor. Dolayısıyla Doğu'nun kendine bakışı da yine Batı'nın gözünüyle.

Bu tabloları yeniden canlandırırken aynı zamanda dönüşüme de uğrattıyorsunuz. Bu kadınların ellerinde Judith Butler kitabı veya yanında laptop görüyoruz. Kadınlar özgürleşiyor ama kadın temsili hep aynı mı kalıyor acaba? O resimler bugünün toplumu için ne ifade ediyor?

Görsel tarih de tıpkı yazılı tarih gibi bir gerçekliği ifade ediyor. Bahsettiğim bu sistemi oluşturan bakış açısını görsel tarih belirliyor. Elbette zaman içinde değişiklikler görülüyor, bugün daha farklı bir özgürleşme söz konusu olabilir ama halen cinsiyetçi bir bakış açısı var. Temsil yine aynı temsil.

Videodan biraz bahsedebilir miyiz? Dans ettiğiniz bir video görüntüsüne, durağan bir şekilde canlandırduğunuz oryantalist video tablolar eşlik ediyor. Bu zıtlık neyi vurguluyor?

Batılının gözünde oryantalist dönemde odalık imgesi hangi anlama geliyorsa, dans söz imgesi de bugün aynı anlama geliyor. Bu seride diğer oryantalist resimler yerine

Canan'ın "Cennetin Kuşları" adlı eseri.

"ŞİMDİYE KADAR YÜZLERCE ODALIK RESMİ YAPILMIŞ, HÂLÂ DA YAPILMAYA DEVAM EDİYOR. GÜNÜMÜZDE ODALIKLARI DANSÖZ İMGESİ KARŞILIYOR. 'TÜRK LOKUMU' İSMİNİ DE O YÜZDEN KOYDUM. DANS EDERKEN ŞARKI DA SÖYLÜYORUM. ŞARKININ EROTİK, SERT SÖZLERİ VAR."

sadece odalıkları kullandım. Şimdiye kadar yüzlerce odalık resmi yapılmış, hâlâ da yapılmaya devam ediyor. Günümüzde ise odalıkları dansöz imgesi karşılıyor. "Türk Lokumu" ismini de o yüzden koydum. Dans ederken aynı zamanda şarkı da söylüyorum. Şarkının erotik, sert sözleri ve ironik bir söz dizimi var. Öncelikle oryantalist bakışı onaylayan, onun düşünme biçimini ortaya koyan bir söz dizimiyle başlıyor, arkasından da bu bakışı eleştirerek devam ediyor. Odalık tablolarını canlandırdığım videolar da tamamen hareketsiz değil, kitabını okuyor, dizüstü bilgisayarından Facebook'a, Twitter'a giriyor belki ama tablonun çerçevesiyle kısıtlı bir halde ressamın karşısında poz vermeye de devam ediyor.

Bu sergide tesettürü de ele alıyorsunuz. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Örtünmeyi kadının özgürlüğü mü yoksa kısıtlanması olarak mı yorumluyorsunuz?

Ben başörtüsünü mini etek gibi cinsel obje olarak görüyorum. Örtünmenin kadının özgürlüğünü kısıtladığını düşünüyorum ama başörtülülerin haklarını savunmasında da sonuna kadar arkasındayım. Çünkü kendi iradeleriyle veya değil, sonuçta başörtüsünü taktıktan sonra kamusal alanda yaşamlarına devam edebilmeleri için her türlü hakka sahip olmaları gerekiyor.

Başörtüsünü cinsel obje olarak tanımlamakta da bir tezat yok mu? Mesela örtünme kadının güzelliğini

maskeleyerek amacında da olsa bugün tesettür reklamlarında bundan uzak bir tablo görüyoruz. Mankenler yine incecik, makyajlar iddialı... Bu durum neden kaynaklanıyor size?

Para dediğimiz şeyden kaynaklanıyor. İster başörtülü olsun, ister başörtüsüz kadın her zaman cinsel bir meta haline getiriliyor. Sonuçta o örtülerin ve kozmetik malzemelerin satılması gerek, o yüzden de kadını metalaştırıyorlar. Örtüsüz kadınlar için neler geçerliyse, örtülü kadınlar için de durum aynı şekilde geliyor.

Kadın güzelliğini belirleyen kriterleri kim tanımlıyor peki?

Bunun komplike bir şey olduğunu düşünüyorum. Güzellik kavramı çok değişken bir şey. Politik bir yapısı da var. Mesela Avrupa'da beyaz un, şeker ilk defa endüstriyel olarak kullanılmaya başlandığında etli butlu kadınlar makbul bulunuyor. Osmanlılar zamanında da birden bire güzellik kavramı bu yönde değişime uğruyor. Yani Avrupalılaştırma üzerinden belirleniyor bu güzellik tanımı. Sadece erkeklerin belirlediği bir şey de değil; sistem belirliyor bu güzellik tanımını. Şimdi Avrupalıların ırksal özellikleri revaçta ve baskın. Dolayısıyla uzun boylu, zayıf, sarışın, beyaz tenli olmak ön plana çıkıyor.

Türkiye'de önceki dönem feminist hareketlerin tektipleştirici yaklaşımı yerini farklılaşmaya bırakıyor sanki. Bugünün feminist hareketi nasıl bir

kadın profili çiziyor ve bu durum sizin çalışmalarınıza nasıl yansıyor?

Feminist hareketin hiçbir dönem tektipleştirici bir yaklaşımı olduğunu düşünmüyorum. Bugünün feminist hareketinde her tarzda ve giyimde insan var. Zaten feministler tam tersi görüntü üzerinden değerlendirilmeye karşı çıkıyor. Bugünün feminist hareketi özgürlükçü ve eşitlikçi bir kadın profili çiziyor. Dolayısıyla benim işleminde de bu tektipleştirmeden uzak, farklılıklara yer veren bir tanım var.

Sergideki minyatürlerinizde sadece kadın konusunu değil, Güneydoğu'daki durumu da ele alıyorsunuz. Bunlardan da bahsedebilir miyiz?

Güneydoğu'daki tanıklıklar üzerine yazılmış "Bildiginiz Gibi Değil" diye bir kitap çıktı. O kitaptan yola çıkarak sergideki bu resmi yaptım. Daha önceden de "Kardeş Kardeşi Öldürürken Bir Baba Oğlunu Feda Ediyor" diye bir resim yapmıştım Kürt sorunu üzerine. Kendim Kürdüm zaten. Güneydoğu'da bir iç savaş devam ediyor, orada yaşamadığım için doğrudan birşey söylemek zor ama medyadan görüyoruz. Orada devletin iktidarından öte bir savaş söz konusu. Ne zaman bitecek nasıl çözülür hiçbir fikrim yok açıkçası. Barış hemen şimdi demekten başka bir şey aklıma gelmiyor. ■

Galeri x-ist
Bitiş tarihi: 21 Ocak 2012
(0212) 291 77 84